

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Број 8. У Сомбору 30. Априла 1869.

Год. XI.

Етѡ ѡблѡитѡ намѡ камѣнь ѡ дѡбѣрѡй грѡба; — Марк. XVI. 3.

Овако се запиташе жене мироносице идући на гроб, где им под плочом леденог камена лежаше сакривен живот.

Божанствени Спаситељ лежаше у гробу мрачном три дана, а народ српски боравише у тавном гробу заборавности и незнања већ више векова — под тешком плочом притиска зверских зулумџара.

Нама се и данас још потсмевају наши душмани оним истим речма, којима се и божанственом Спаситељу потсмеваху неблагодарни Јудејци: Ако си Бог, сиђи с крста, па ће мо веровати, да си тај, за којег се издајеш. И нама прободоше ребро, из којег се проли језеро крви, али нам не могоше сломити ни једне кости народног поноса и светиње. И нас положише у гроб, и навалише тешки камен — несносан јарам варварски, па онда поставише стражу . . . .

Па зар да се и ми сами сада не запитамо: „Ко ће нам одвалити тешки камен са тавног гроба, у који нас вргоше наши душмани?“

Ево гласа, што га чуше жене од анђела божија, који сеђаше на гробу: „Не је га овде више; устаде — ево места где је лежао. Но идите реците ученицима његовима и Петру . . . . Мар. XVI. 67.

Ма, који је то анђео, што истим гласом обрадова Србина. Мислим, да ће свако знати. То је уједињена омладина српска, обучена у белу ризу невине и непокварене душе Србинове; то је тај од Бога послани анђео, што нам тавно и брижно чело разведри гласом: да Србин још живи и да је пре-нуо од дремежа.

Ми пак, браћо учитељи, треба да узмемо на се улоге христових правих ученика, те да сејемо чисту и свету науку у срца младог српског нараштаја, а Онај, што је цео род

човечански ослободио од душевног мрака, посла ће нам Духа светог^а свога, да нам покаже пут, да нас умудри укрепи у светој, и народољубној тежњи нашој!

Кад пак поузданим кораком пођемо у напредак, тада ће се уверити и многи Петар, који се из страха одрицаше у најодсуднијем часу свога начела, и многи Тома — који не верује ни у чију реч, док невиди утеловљено слово, — увериће се велим куда тежимо, те ће се и они ухватити с нама у коло братског јединства, па ма и главе стало. — Јуде пак, који продају и своју савест само да напуне ковчежиће своје под видом неког старања о сиротама, сами ће се постидети и учинити, што и Искаријота. . .

А шта нам мора бити путевођа да достигнемо мету, којој треба да тежимо?

„Петре, љубиши ли ма“ запита Христос прво свога врховног ученика. Да, три пута га запита тако. Па кад год рече Петар, да га љуби, тада му тек поново повераваше апостолско звање. Шта ли хтеде Христос с овим рећи? — Ништа друго, до то: да је за доконање свете науке Христове неоспорно нужна љубав к томе позиву.

Тако браћо! Ко год се прими овог светог позива, да највећи аманет човештва — невину дечицу — поведе к савршенству и срећи, нека себе не трипут, но још чешће испита, има ли љубави ка овоме звању, или се што'но реч: „истом пошло, да се лебом храни.“ — Ово високо звање до краја извести може се само чистом љубави ка истини, која је кадра и најшире бездане пропасти прећи, која не дрхће ни пред којим насилницима, па претили они огњем, мачем глађу, уклањањем са звања и другим. Љубав је дакле основа — мати — самопрегоревању.

„Віазаповѣдаю вамъ да љубите дрѣвга дрѣвга.“ — Јоаннѣ XV. 17.

Шта је то друго, него: слажите се међу собом т. ј. ову љубав, коју сваки посепце има к својој позиву, сплетите у венац, који се зове слога.

Разноситељи имена и начела Христова беху једномислени и сложни у својој раду, те онако и зградише ма и на мученичким костима ову тврду живу цркву, што јој не могу одолети „врѣта ада.“

Ходимо и радимо и ми тим путем слоге и заједнице, и

па морамо и ми тада подићи јаку и свесну зграду, коју неће „силни“ никад моћи порушити.

Из слоге и братског споразумљења истекли су и зборови учитељски, где се досада обдржаваху; неслога и неспоразумљење пак јесу препреке, што се на другим местима не обдржаваше још ни један збор учитељски, а на неким се местима опет затаја и као кроз сан тек опомиње се многи члан збора, како то лепо беше кад се браћа искупише и почеше се искрено договарати о манама, што се одомаћеше у нашем народу.

Не браћо! Ми не смемо напуштати, да и најмањи поветарац угаси ту запаљену свећу нашега рада. Не сакривајмо свећњака под поклопац, чим нас ко поплаши, да је тек изглед, е ће бити буре! Склапајмо учитељске задруге, држимо што чешће учитељске зборове! Распирујмо пламен просвете што већма, па нека и са развалина Душановог Призрена и са тужне Босне и Херцеговине браћа увиде свети тај пламен; нека виде спрам њега да је плоча са гроба Србинова одваљена; нека се скорим спрам тог пламена познаду браћа и један другог веселим гласом поздравља: Србство је умрло из гроба невести! — па да и непријатељи сами, који су стражарили над гробом нашим морају признати и рећи: „Ваистину устаде!“

Још једанпут понављам дакле и кажем: Неспавајмо сада, кад се све буди; него се договарајмо и радимо! Тако нам Бог помогао!

Д. Јосић.

НАРЕДБА.

кр. угар. Министра вѣрозаконских дѣла и јавног обучавања под 17. Марта о. г. Бр. 435. управљена на све римско и грчко католичке митрополите и грчко источне епископе, (као такође и на протестантске и унитарске епископе.)

У слѣд са разних страна добивених извѣстия искуством сам до тог жалостног убѣђења дошао, да се вѣроисповѣдне школе, што их цркве издржавају, и у њима обучавањ, понавше у оном старом недостаточном стану находе, у коме захтѣвима и наредбама у чланку XXXVIII. §. 11. закона од год 1868 о јавном народном настављању, неодговарају.

Осим што на највише мѣста школска здания и дворане цѣли неодговарају, шта више на многи мѣсти су у шкодливом по здрављ и опалом стану, још сам се о овим главним маџама извѣстио :

1. У закону одређено време за обучаванђ од осам мѣсеци преко године не обдржава се. У текућем мѣсецу Марту по свршетку пролећних испита на многи мѣсти завршили су школску годину.

2. Дѣца, што су дужна школу полазити, врло неуредно у школу долазе, и зарад тога нити се код обштинских, нити код жупанійских власти какве пријаве чине.

3. Школе, — осим јдне табле за рачунањ и (на нѣки мѣсти) штице за читањ, — никаквих других средства за обучаванђ немају.

4. Најбитнија маџа е та, што се од предмета у закону за ученђ прописаних само врло мали део предае.

Шта више у обште осим предмета што науци вѣре припадају и осим рачуна редовно друго се што и неучи.

Почем свештеници вѣроисповѣдних обштина и народно школске власти од свое стране законом прописане дужности неизвршују, изговарајући се да у том погледу од свое представљене црквене власти никакве наредбе ни упутства добили нису; то с почитанђм умољавам Преосвештенство Ваше, да изволите све у Вашој епархији находеће се школске власти и учителђ упутити, да у чланку XXXVIII. §. 11. Закона од 1868 године садржавајућа се услова и наредбе точно испуњавају, и нарочито изволите наредити, да се у закону прописани обвезни предмети предавати, да се школе са учевним средствима — што е више могуће — снабдѣти, и да сва она дѣца, што су дужна школу полазити, барем осам мѣсеци преко године уредно у школу долазити имају.

Почем искуство показуе, да се учители устручавају свољовљно пријављивати дѣцу која од школе изостају, бојећи се непријатности са родитељима, већ и због тога што хрђаво одношењ између родитеља и учителя на успѣх васпитавања и учена свагда шкодљиво дѣјствуе; то би у овом обзиру вальда најцѣлиходније било, кад би црквене власти учителђима писмено за строгу дужност ставиле, да случајеве изостајања и особе које изостају од времена на време пријављују дотичној црквеној власти, која би се, ако морална средства без успѣха остану, грађанској власти обраћала.

С повѣренѣм надајући се, да ће гореозначеним битним мананама и недостатцима нашег народног јавног обучавања уз енергично Преосвештенства Вашег заузимањ у епархији Вашој брзо поможено бити, есам с особитим почитанѣм и т. д.

ЗЕМЉОПИС У НАРОДНОЈ ШКОЛИ.

II.

Начин, коим се земљопис у народним школама учи, оснива се на слѣдећим начелима:

Започети ваља ученѣ земљописа са наочигледним посматранѣм. Што собственим очима видимо, што сами пронађемо и докучимо, и што сами у животу свом искусимо; то нам више вреди од онога што се из књига на намет научи ил' на земљовиду прегледа. С' тога чим се мали ученици наши упознаду са школском двораном и чим се у њој знају наћи, нека их учитељ изводи у шетњу по мѣсту и по околини, па том приликом нека их пажљивима чини на све оно што им у очи пада, а што се за схваћанѣ основне земљописне науке употребити може. Нека дакле ученици под управом учитељѣвом премерају корацама и ланцем дужину и ширину улице, порте и школскога дворишта; нека се упознају са правцима, према којима е порта двориште улица и црква окренута; нека читају значајне надписе на црквеном, школском, или другом коем зданију, нека се упознају са течаем потока или рѣке што кроз мѣсто њихово тече, са њѣним обалама и прелазима, нека са оближињ хумке прегледају околину и ту нека добију појам о брду и долини, о равници и планини, о шуми и поляни, о околним селиштама и селима, којих се звонаре видити могу, о народу кои тамо стануе, и о њѣговом занимању. На исти начин има се сматрати обзор (видокруг, зрѣник хоризон) и све што е на њѣму, а особито пазити и билѣжити ваља у разна доба године излазак и залазак сунца, сунце у подне, дужину дана, особине годишњих доба, мѣне мѣсеца, и т. д.

По себи се разумѣ, да се шетња учитељѣва са ученицима има држати у часе одмора, али шетња ће се овака употребити на најпријатнију и најзанимљивију науку, и јачачно ће се том приликом у пољу дѣца више користити, него што би се у уз-

кой школској соби користила. За овако наочигледно учење ван школе и у пољу, има учитељ план брижљиво саставити, и проходане по томе удесити, па на извѣстном мѣсту (н. пр. на брежуљку каквом), ученике около себе у коло искупити и ту им показивати што је за показивање, поучити их, упућивати их, да сами предмете посматрају и испититати их.

Како се сад и у нашим крајевима желѣзнице подижу; то би по учењу земљописа од велике користи било, кад би учитељ старије своје ученике, у споразумљеној са родитељима нѣховим по гдѣкој пут у лѣто изводио у околне вароши, које на желѣзници не одстоје далје од једног или два сата, и у којима се има што знатно видити и научити; јер искуство покузује, да су она дѣца, која познавши најпре добро своје мѣсто походише са разумним старијим људма околне вароши и предѣле, земљописну науку много болје и јасније схватити кадра, него остала, која у мѣсту свом једнако седећи Географију само из књиге уче.

На овај наочигледни начин под управом и руководством ваљаног учитеља добиће дѣте не само точно познавање свога мѣста и околине, него ће присвојити себи основне појмове из земљописне науке, н. пр. на оближњем потоку добиће појам о рѣци, о извору, ушћу, острову, водопаду; на каквој бари или језеру добиће појам о мору, о заливима морским, о пристаништу о превлаци (земљузини) о мореузини; на сенки од какве мотке, високог дрвета, или куле може научити познати привидни течај сунца у различито доба године.

Али земља је наша велика, огромна, па није могуће све наочигледно показати што се о њој у народној школи учити има. С' тога се ваља постарати да у старијим разредима народне школе најиме у садашњем трећем и четвртном, или ако се шестразредна система уведе у свима висшим разредима почевши од трећега, буду добри земљовиди, слике од предѣла, градова и народних задушбина, и земалска кругла. За сада је необходимо нужно, да се у свакој нашој школи налази земљовид Бачке, Баната и Срема; мапа кралјевине Угарске с Хрватском Славонијом, Далмацком и војном границом; земљовид Европе специјална мапа Палестине; оба планиглоба, и земалска кругла. Притом желити би било, да се за варошке школе набаве слике од наших фрушкогорских манастира, слике знатнијих градова, као Будима и Пеште, Острогона, Пожуна, Темишвар, Новог Сада, Панчева, Београда и т. д. а од лѣпе би ко-

ристи биле обадве Каницове књиге „Serbiens bysantinische Monumente“ и „Serbien, historisch etrographische Reizestudien.“

Од ученика треба изискивати, да оно што су сматрали и научили сами своим речма разговетно представити и описати умею. Ово е због тога нужно, што се тим само начином увѣрити можемо, да су ученици предмете како валя посматрали и науку нашу схватили, и разумели ако ю и своим речма изложити знаю. Од бољих ученика најстариег разреда основне народне школе и у обште од свию ученика у висшим народним школама иште се још, да умею своя земљописна знања и писмено изложити, мапе цртати и на иловачи и песку релефно представити како површина познатог каквог предѣла изгледа.

Ако су земљописни предмети у Читанци изложени, као што е то сада код нас, онда дотични предмет из књиге само едан ученик чита, а сви други са управљњим на мапу очима мотре на оно што учитель показуе. Том приликом има се у читаню код сваке точке застати, и учитель о прочитаноме разговор са ученицима води и то час у објашњавајућем час у испитујућем виду, како е гдѣ удесније и сгодније. При повторном испитиваню ученика, предмет се више из књиге нечита, него прозвани ученик изиђе на мапу и показуе; учитель питања задае, на која сви ученици пазе, а онај на кога учитель прстом покаже у подпуним реченицама одговара. Повтораванѣ земљописних предмета редовно се има сваке суботе предузимати, ер без честог понављаня земљописна се наука заборава.

Ако дѣца имаю обашка учебник земљописа, као што ће то од сада по свой прилици бити, онда се за ученѣ земљописа у четвртм петом и шестом разреду народне школе препоручуе овакав поступак: Учитель казуе науку и показуе на земљовиду, а ученици слушаю науку и мотре на мапу; затим учитель прозове едног ученика да на питања нѣгова одговара, а другога да на замљовиду показуе рѣке, брда мѣста и т. д. о којима е рѣч. После тога ученици изнесу свой учебник и разшире сваки свою ручну мапу: едан ученик чита из књиге, а други прате нѣгово читанѣ и узгред погледаю сваки на свою мапу. Између одсѣка у читаню застае се и учитель дае нужна објасненя и задае по нѣка сходна питања. — Тако се учебник употреблюе и за домаће понављанѣ и утврђењѣ у науци, а сутра дан испитую се ученици у школи оним начи-

начином што е мало час изложен код повторавања земљописне науке.

Учитель се има старати, да ученике свое упозна са читанѣм на земљовидима. Нетреба мислити, да се земљовид сам по себи може разумѣти, него одма од почетка треба на то ићи, да ученици познаду како правац и положај земљовида, тако и планине, равнице, путове, желѣзнице, рѣке, границе и знаке којима су градови, трговишта, манастири и т. д. на земљовиду означени.

Први земљовид, што се дѣци показуе, има бити нацрт њиховога мѣста, кои учитель пред њима кредом на табли напише, па онда даде таблу положити на сред собе окренувши стране како треба, т. е. да она страна која у нацрту сѣвер показуе к правом сѣверу окренута буде. Сви ученици изиђу на сред школе и ту нацрт посматрају и погађају гдѣ су њима позната здања и улице. Са овог нацрта прелази се на нацрт најближе околине, па онда на земљовид постойбине, отачбине Европе и цѣлога свѣта. (наставиће се).

ИЗЈАСНЕЊЕ СВЕТИХ ТАЈНА.

V. СВЕШТЕНСТВО.

Свештенство јест тајна, у којој вјерни и богуугодни од цркве избрани хришћанин кроз молитву и рукополагање архијерејско прима благодат Божију, а с тим и власт к свршавању, или помагају при свршавању светих тајна и учењу стада христовога.

Установлење тајне. Тајну свештенства установио је сам Исус Христос оним рјечима: примите Духъ сватъ (Јоан. гл. 20. ст. 22.) *Віе творите въ мое воспоминаніе* (Лук. гл. 22. ст. 19.) и *шедше научите вса ѣзыки* (Мат. гл. 28. ст. 19).

Степени свештенства. Апостоли су, установљавајући црквене общине хришћанске и увиђајући потребу, да су им свагдаје замјеници нуждни, који би цркву учвршћивали, руководили и дјело спасавања продужавали, — у свакој обћини хришћанској постављали по једног епископа, кога су у то званије молитвом и полагањем руку уводили. Епископима придати су посље пресвитери и ђакони, којих седморицу налазимо већ уз апостоле у цркви јерусалимској.

У прва дакле хришћанска времена разликовао се у свештенству степен: епископски, пресвитерски и ђаконски. Степени ови били су у савезу са самим узвишеним позивом, на који је тајна свештенства установљена, а тај је: свршавање свештенодјејства и поучавање.

Остали степени (патриарха, архиепископа, митрополита, протојереја, протосинђела, архиђакона и протођакона, а у манастирским светим кућама архимандрита и игумана) на које се узгредно подижу лица поменута три свештеничка степена, односе се на саму тајну свештенства, но на дужности, које су се са распрострањењем хришћанства у црквеној управи као нуждне показале, и због којих је црква разне своје степене завела.

Хиротонија и хиротесија. Разлику, коју видимо између степена свештенства и осталих црквених степена, црква је већ и тим означила, што је одредила, да се изабрана лица на степене свештенства подижу хиротонијом, у којој се подаје благодат Духа светог к свршавању свештених дјела, установљених на спасење рода човџчијег, — а на остале црквене степене хиротесијом, у којој се само благослов даје к одправљању дужности, које нису ради спасења вјерних, но једино ради поредка и управљања у црквеном општеству заведене. — Разлика та нашла је израза још и у самом мјесту гдје се хиротонија и хиротесија свршава. Хиротонија на степене свештенства свршава се у самом олтару, пред светом трпезом, а хиротесија на остале црквене степене изван олтара у храму.

Власт хиротонијом получена. Када се говори о степенима у свештенству, то морамо уједно рећи, да лица, која се посредством хиротоније — рукополагања — на те степене подижу, што се тиче власти и службе у цркви, нису међу собом равна. Са ђаконством, као првим степеном свештенства сажужено је само служење код светог престола, и помагање код свештеног дјелања: за то ђакон, као слуга, не може у цркви ништа свршити без епископа, или пресвитера. Пресвитер има власт свршавати све свете тајне и дјела у цркви изузимајући тајну свештенства. Епископ пак, као лице, које је на највишем степену свештенства и које као замјеник апостолски и апостолску власт у цркви има, властан је не само све свете тајне свршавати, него и давати благослов и освећење другима, кои хоће да се на који степен свештенства полигну.

Чтеци, пјевци, свјећоносци и ипођакони: У времена светих апостола свршавање божествене литургије и других богомоља било је сасвим једноставно. — Једноставност та трајала је све до тога времена док хришћанска црква није се ослободила римског прогнанства, и док није задобила слободу. — Са слободом почео је благочестиви дух хришћански сретати се и јављати, које у подизању и украшавању црквени здања, које у обредима, кои су пуни узвишеног, духовног значења и којима су богослужења све великолепнија постајала, — које пак у духовним пјесмама, што су намјењене, да се њима прославља Божество и угодници у светим храмовима. — Величине, које се у славу Божију почело у цркви развијати, изазвало је за собом и неке дужности, које немогоше непосредно свештена лица свршавати и за које им помагачи нуждни бише Црква је усљед тога принуђена била осим степена свештенства завести још неке ниже степене поради помагања у светом храму а за време свршавања богомоља.

Нижи степени, кои су се до данас у цркви задржали, јесу чтеци, и пјевци, којима је дужност у цркви пред народом читати свето писмо и појати духовне пјесме. Свећоносци кои носе на малом и великом входу запаљене свјеће пред еванђелијем и светим даровима. Ипођакони (полуђакони) који су дужни свете сосуде у реду држати, за свештенослужење што је нужно приправљати и у обће у цркви, у олтару и изван олтара послуживати.

Црква је установила, да је свако лице, које се жели ђаконства удостоити, обвезано пре тога дужности са овим нижим степенима сајужене у цркви одправљати. Готовост и ревност у одправљању ти дужности јамство је за ваљано и ревно службовање при самом светом престолу. Нижи ти степени служе дакле уједно за приправљање за само свештенство.

Хиротосија чтеца, пјевца, свјећоносца и ипођакона. Будући се рад лица, која се на те ниже степене подићи имају распостире на читаво врјеме свршавања свете литургије, то је установљено да се хиротосија на те ниже степене свршава пре литургије.

Код те хиротосије видимо следеће спољашње знаке, кои своје духовно значење имају:

- 1.) пострижење власи, за знак предавања себе на жртву и службу Богу.
- 2.) полагање кратког фелона на врат. као знак

покоравља свештенству, и драговољног примања на себе оних дужности, које се од њега захтевају.

3.) Возлагање руке са молитвом, којом се од Бога проси благослов на опредјељену службу.

4.) Код чтеца (и пјевца) читање из апостола; чим се показује, да је главна дужност његова читати у цркви свето писмо и појати.

5.) Код свјећоносца примање свећњака са запаљеном свјећом из руке архијереа, и поклонење трикратно пред царским дверима за означање дужности свјећоносца.

6.) Код ипођакона облачење у стихар и опасивање ораром за знак смирења, цјеломудрија и чистоте духовне и тјелесне, којом треба увјек да се одликује служећи Бога; а после руковозлагања и молитве, т. ј. благослова архијерејског примање умиваоника у руке за показати, да му је дужност послуживати и кад архијереј руке пере.

Време хиротонисања на степене свештенства. Свети апостоли, а са њима и њиови пријемници примили су на себе као главну дужност свршавање свете бескрвне жртве. Безкрвна жртва приносисе у време божествене литургије, зато црква, имајући пред очима главну дужност оних лица, која су избрана за степене свештенства, установила је, да се та лица у време саме литургије хиротонишу.

Час, када се тај акт у течају свете литургије свршава није један исти. Тако видимо, да се хиротонија епископска свршава после малог входа и трисвјете пјесме; хиротонија пресвитерска после великог входа и херувимске пјесме а хиротонија ђаконска после пјесме: *Достойно естъ пакъ во истинѣ блажити та Бѣѣ. . .* и возгласа: *да бѣдѣтъ милости великагъ Бога. . . .*

Уређење то црквено има свој узрок.

Улазак архијереја и свештенослужитеља на малом входу у олтар представља нам вознесеније Христово на небо. Будући је над светим апостолима сама небесна хиротонија Духом Светим у десети дан после вознесенија Христова свршена и одма потом апостолско проповедање започето, — то је заведено, да се епископска хиротонија, почем су епископи заступници апостолски, свршава после малог входа и трисвете пјесме као самог вознесенија, како би ново-хиротонисаног епископа, за тим читање из дјела, или посланица апостолских упутило и опомену

ло на апостолска дјела и дужности, које је по позиву свом обвезан испуњавати у цркви.

Да се после великога входа свршава пресвитерска хиротонија узрок је тај, што се после великога входа има да сврши савршено освећење светих дарова, које је најглавнија дужност пресвитерска; — па да може при том освећењу садјеловати и изабрано за пресвитера лице, то се пре тога хиротонише.

Ђакон пак хиротонише се после освећења дарова с' тога што он при освећењу није толико нуждан, колико при раздавању дарова за то, да би могао ту своју дужност помагања при раздавању дарова одма и обављати хиротонише се после освећења а пре раздавања дарова.

(наставиће се)

СВИЛОДЉСТВО

О свиленим бубама у обште. Кад се свилена буба излеже онда е црна. Што већа и стария бива, то све више бђли, и кад сасвим дорасте, тада е три палца дугачка и сивасте боје, пак добије на трбуху танку провидну кожицу и почне се завияти у чауру, коју сама себи спреде, а то бива тридесети или тридесет други дан пошто се излегла.

За ово време меня свилена буба четири пута кожу. Пре него што ће јој се люштити кожа заспи она и у томе сну сбаци са себе кожу и появи се у лђшшем виду. Први дан после спаваня буба е сасвим уморна, мало еде и веома е осђтљива на зиму и на топлоту. Пети дан пошто се бубе излегу започинђ прво спаванђ; четврти дан после првог пробуђеня наилази на њи друго спаванђ; шести дан иза другог пробуђеня слђдуе треће спаванђ, а седми дан после трећег пробуђеня сналази их четврто спаванђ. Десети дан после четвртог спаваня сазрею бубе сасвим и почну се завияти. Пре сваког спаваня и испред завияня бубе се яко чисте, то ест многи гад за собом оставляю. Тай гад валя да се помете. Ко неће да често испод буба чисти, томе се бубе поболу и потамане. Такође и са лупе, ларме и немира могу се бубе поболети. С' тога се свилодђлци уз често чишћенђ кревета старати имаю, да у соби и у околини влада подпуни мир и тишина, иначе ће им посао узалудан бити, ер зна се за извђстно, да бубе само

у чистоти и у тишини напредовати и посао свој ваљано радити могу. Чим се која буба почне немирно миголџити и тамо амо пужати пре нег што је време завияња наступило, знак је да је болестна, и одма ваља гледати, да се узроци Солести за времена одклоне ер без тога бубе оздравити неће.

Кад свилене бубе сазреју онда постану врло немирне, подижу главу у вис, окрећу се и почну из уста испуштати свилене конце, пак се на завоишту завияти стану. За четири дана завияњ је доврши и чаура буде као голубије јае. У овој чаури претвори се свилена гусеница у лутку и после 10—15 дана прогризе чауру и излети из ње као бјели лептир. У томе стану ништа неће, него се само наплоди и одме затим угине.

Прогрижене чауре немогу се употребити за добру свилу, с' тога је нужно да се бубе после завияња свог у чауру најдалје на 8 дана топлом паром угуше.

Нега свилених буба. Ко свилене бубе држи и рад је од њих доста користи имати, тај се мора старати за топлоту у соби гдје се оне држе, за чист и здрав ваздух, за добру и довољну рану, за подеднако поделенје и разређенје буба по старости, и напоследку треба да у време сваке старости свилених буба с њима онако поступа, како је њиховој нарави најприкладније.

Топлота, Будући да су свилене бубе к нама донешене са истока, гдје је много већа топлота него у нас што је; с' тога је нужно, да се у собама, гдје се оне држе, оскудица природне топлоте вештачком топлотом надокнађује. У таквим собама држати ваља топломјеру (термометар) и строго на то мотрити, да изнайпре буде соба 19 степени ромирових топла. Толика је топлота нужна до првога спавања. После сваког пробуђенја иште се да је топлота са едним степеном слабија, дакле после првог спавања до другога, нека је 18 степени, између другога и трећег 17 степени, између трећег и четвртог 16 степени, а после четвртог спавања само 15 степени. У само оно време док бубе спавају, мора топлота са едним степеном јача бити него што је пред тим била; дакле за време првог спавања 20 степ. о другом спавању 19 степени и т. д.

Ако је време ладније, имају се прозори са јужне стране завјесама застрти и капцима заклопити. Обична свјетлост бубама није штетљива, него им је несносна и штетљива само прекомерно велика свјетлост и од прописане већа топлота.

(наставиће се.)

Школске вѣсти.

УЧИТЕЛСКИ ЗБОР У СОМБОРУ. На свѣтли Четвртак држан е учитељски збор протопресвитерата Сомборског у великой дворани Србског учитељско приправничког завода. На збору су присутствовали професори препарандије 17 учитеља и 1 учитељка из овог округа, два учитеља из Новосадског округа, нѣколико свештеника и других гостию. Предсѣдавао е преч. г. Ђорђе Бранковић окружни школски надзорник. Због маленог простора, кои нам у овом броју заостаде, засад само у кратко јављемо, да су предузимани ови предмети. Прочитан е предлог одбора о школским читанкама и осталим књигама. У предлогу том препоручуе се да се према садашњим развитку педагогичне науке и према духовним и стварним потребама народа нашег саставити имаю нове школске књиге: наиме Буквар србски и славенски за I. разред; Читанке за други, трећи и четврти разред; вѣрозаконске књиге (Катихисис, Библичне Повѣсти, Славенске Читанке састављене из Часловце и Псалтира, Евангелија, Апостоли, Житија светих и познаванѣ обреда и годишњих прквених времена); Србско Ђзикословљѣ, и Рачуница. Предлог овај после кратког разговора е врло малим измѣнама примљен е и наређено е да се путем школскога Листа јавности преда. Затим на основу другог одборског предлога вођен е подужи разговор о установленю фонда за учитељске пензие. Овај предлог узаймним договором битно е изменѣн, и изјављена е жеља, да се у Ср. Карловци установи обшти фонд за Србске вѣрозаконске учитељ у овој држави. Фонду том имао би за temelj служити онај део нашег учитељског пензионог Фонда у Пешти, — кои по поделеню с Романима, — нама преостао буде. Сваки учитељ имао би по добивеню мѣста најдалѣ за четири године у годишњим ратама уложити у фонд тај улог од 500 фр.; — 400 фр.; — 300 фр. или 200 фр. и на тај улог имао би 2% сваке године плаћати. Чим кои подпуно улог положи може у случаю бојести и изнемоглости поставити учестником суразмѣрне пензие а исто тако у случаю смрти нѣгове жена и дѣца му пензию добияю. После 30 година службе добияо би учитељ пензию коя би износила сваке године онолико колики му е улог; удова учитељка добия половину, а сирочад заедно до 18. године добияю другу половину пензие.

Осим тога на предлог г. Александра Јовановића учитеља Сивачког збор овај уважавајући велике заслуге незаборављног преустројтеља Србских школа многозаслуженог школског савѣтника Дра Ђорђа Натошевића, и увѣрен будући, да би особито у дакашњѣ критично по школу наше време, само он едан кадар био врховну управу наших народних школа са достојанством и правом коришћу по свестрани развитак и напредак народа нашег вршити, — закључио е да се из збора овог поднесе молба Нѣговој Светости Патријарху Србском ради тога, да би свети Патријарх и Србски Народни Сабор Нѣговом Величаству премилостивом цару и краљу нашем најзаслужениег по школу и просвѣту овоостраних Србаља мужа Дра Ђ. Натошевића предложио и препоручио да се за врховног школског инспектора наименуе.

Такође закључено е, народном сабору молбу поднети, да у будуће на црквено школским саборима и учитељски staleж из сваке епархије посредством из свое средине изабраних заступника представљени буде и да у оним оделенима митрополитског савѣта и конзисториа, у којима се о школи ради, осим школског управитеља, још и неколико одабраних учитеља као повѣреника учитељских рѣшавајућега гласа имаю.

Поводом тим што е недавно у „Напредку“ едан учитељ на общепубличног и од свију ваљаних учитеља и свештеника србских високопоштованог Господина Дра Ђорђа Натошевића злобно потворио, као да е Господин овај пред учитељима новосадским свештенички чин опадао и назаренској секти будућност обрицао, — које су потваранѣ Господа учитељи Новосадски у истоме месту за неистинито изјавили; — Збор овај знајући да е Господин Натошевић баш поглавито око тога свагда се старао, да се младеж наша у духу свете православне цркве васпитава, и учи, и уписујући му ово у највећу заслугу његову, изјавио е свое гнушанѣ према оном неистинитом и злобно умишљеном потвараню едного учитеља у „Напредку“ и закључио да то свое негодованѣ и гнушанѣ путем свију србских листова читајућем свију обзнани.

Напоследку одређен е одбор, који ће закључке збора овог у дѣјство привести, и одредити дан у Августу мјесецу кога ће се опет овдѣ у Сомбору идући збор протопрезвитерета овог држати.

СЪЛО ДРУЖИНЕ ВЪНЦА. На Ђурђев дан у вече приредила е омладинска дружина „Вѣнац“ у украшеним просторијама учитељско приправничког завода врло лѣпо сѣло, на коме е скоро сво србско отиѣно общинство овлашнѣ присуствовало. Сѣло е отворио предсѣдник дружине г. Ника Груић врло красном бесѣдом, затим Светозар Баић држао е предаванѣ о просвѣти, Тома Мирч декламовао е „Сирочад.“ Вук Бакић држао е предаванѣ о васпитавању на основу вѣре и благонравности, које се присутнима особито допало. Сва три говорника есу приправници и чланови Вѣнца. Између предавања пѣвао е хор приправнички под управом г. Н. Груића више лѣпих пѣсама, а на свршетку одиѣвао е приправник Филип Бугарски едну красну народну пѣсму из свое збирке под насловом: „Гая и његов уак“.

Тако се завршило ово сѣло на велико задовољство овдашнѣг отиѣног общинства, које е изјавило желю, да се оваке користне забаве што чешће држе.

ЗЕМЛЈДѢЛСКА ШКОЛА У ЖАБЛЮ. Из поузданог извора дознаемо, да е на молбу тителске землјдѣлске задруге управа баталиона тителског подарила истой задруги простор од тридесет и неколико јутара землј у Жабљу зарад тога да се на тој земљи подигне газдинство за углед. Задруга иста намѣрава помоћу баталионског школског фонда подићи у Жабљу землјдѣлску школу, у којој ће младеж Србска на свое материјем взику науку о землјдѣлству слушати, а у поменутом газдинству за углед практично се вештати у свима струкама економие. Желимо од свег срдца да се ово предузеће што пре оствари.

УЧИТЕЛБИ У ФРАНЦУЗКОЈ Новине „Сѣкла“ са сажаленѣм са-
обштаваю, како се тамо изслуженим воним и грађанским званичницима
велика мировина дае, дочим учители после педесетогодишнѣ вѣр-
не и савѣстне службе свое добияю у име милостиѣ 60, или у най-
болѣм случаю 100 франака, што од прилике чини толико форинтк у
щайну. Истина да е законодавство французко прошле године по ми-
лиона франака из државне благаинице на подпору старих учителя од-
редило, али и од те помоћи неће доћи на поединога старог учителя
више од 110 франака, а то е тако мало да се уз ту подпору може
и од глади умрети. По миѣнию „Сѣкла“ валяло би да држава у све-
му другом пре штеди, ал у плаћаню и пензионованю учителя да е
щедра и издашна; ер кад сав народ буде просвѣштен и благона-
ван, умалиће се зла и невалялства, па неће требати толико полиция,
судова и войника колико се сада држи.

СТЕЦИШТЕ. На новоустроену учителску србску Стацию у
Моноштору, снабдену са годишњом платом од: 100 фр., 3½
вагана жита 10 вагана кукуруза, 2 фата дрва, 6 фати сламе и сло-
бодног обиталишта, отвара се Стециште до 1/23 Маја т. л., докле сви
они кои желе ту Стацию получити, упућује се своя прошеня, снабде-
вена са крштеним писмом, са Сведочанствама сврху свршени наука,
сврху моралног и политичног свог владаня, као и сврху досадашнѣг
свог занимања, и управлена на честиѣишиј консистори-
ум арадскій овамо поднети. У Темишвару 31. Марта 1869.

Мелетій Дрегичь

дистр. Прот. и школски надзиратель темишварски.

СТЕЧАЙ. У Новомъ Бодрогу, парохіи монастирской, упразднѣно е
учителско мѣсто. — Плата е годишња 130 фор. а. вр. — 20. по-
жунаца жита, назиме, 4. фата сламе с коіомъ се и школа ложити мо-
ра, 2 фата растови дрва и безплатанъ станъ са баштицомъ.

Просители имаю своимъ молбеницама крштено писмо, школска
свидѣтелства, далѣ свидѣтелства свержу моралногъ и политичног владаня
као и досадашнѣгъ занимања свогъ, приклучити и Честиѣишемъ
Консисториуму Арадокомъ до 20. Маја тек. год. средствіемъ подписан-
ногъ поднети.

Корнилій Живковичь, Архіандритъ Ходошкій.

Са овим броєм навршуе се прва треѣина ове годи-
на: Г.Г. Предбройници, кой нам још платили нису учтиво се
умоляваю, да то што пре учине.

Овим отварамо предплату на другу и трећу четвртину
Школскога Листа т. е. од месеца Мая до края ове године.
За то време цена е Листу 2 фр., а први уписници добиће све
броєве овогодишнѣ, осим прва три броја, коих више немамо.

Лист овај излази двапут месечно.

Цена е на целу год. три форинта, а на по год. 1 фор. 50

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Тискано код Андрие Вагнера.